

Boodschap Armstrong: religie heeft geen oorlogszuchtige kern

De moderne samenleving heeft ten onrechte van het geloof een zondebok gemaakt, stelt Karen Armstrong in haar nieuwe boek, *In naam van God*. De feiten wijzen uit dat secularisme veel meer geweld heeft opgeleverd.

Recensie

Tjerk de Reus

Het nieuwe boek van Karen Armstrong komt precies op tijd. Nu de westerse wereld is opgeschrikt door religieus gemotiveerde moordenaars, laait overall de discussie op hoe dat nu zit met religie, geweld en het gebrek aan tolerantie. Is geloof de bakermat van geweld? Zit er een 'oorlogszuchtige kern' in religie? De Britse Karen Armstrong is een theoloog met een grote reputatie, ze is waarschijnlijk de best gelezen theoloog ter wereld. In haar vele boeken - waarvan er inmiddels tien in het Nederlands zijn vertaald - brengt ze eeuwen van religieus denken en ervaren en beeld, met een scherp oog voor de hedendaagse situatie. Die actuele inslag geldt zeker ook voor haar nieuwe boek, dat vorig jaar in het Engels verscheen onder de titel *Fields of Blood: Religion and the History of Violence*.

In het boek vertelt ze honderden pagina's lang over de wereldreligies vanuit de vraag hoe het nu zit met die samenhang tussen religie en geweld. Voor tal van hedendaagse opiniemakers is die relatie vanzelfsprekend, maar niet voor Armstrong - en trouwens ook niet voor miljar-den religieuze mensen op onze planeet. Toch zit de overtuiging diep in onze westerse cultuur dat oorlog en geweld verdacht veel te maken heeft met religie, met het huldigen van waarheidsclaims en met heilige boeken. Maar die suggestie berust op een vorm van sceelzien, valt af te leiden uit Armstrongs boek.

Meteen al op de eerste bladzijde van haar boek zegt Armstrong dat het een nogal vreemde gedachte is om religie als de oorzaak van oorlog te beschouwen. 'De twee wereldoorlogen werden duidelijk niet uitgevochten om religieuze redenen.' Het

is zonneklaar dat bij oorlogsvoering 'tallose maatschappelijke, materiële en ideologische factoren een rol spelen, waarvan de strijd om schaarse grondstoffen vaak een van de belangrijkste is.' Wie dit spoor volgt, van een grondige en genuanceerde kijk op oorlog en geweld, zal onmogelijk tot de conclusie komen dat religie de grote oorzaak is van alle internationale politieke onrust van onze tijd. Armstrong legt eerder een nauwe relatie tussen oorlog en economie. Haar exposé van de geschiedenis van de religie toont aan dat

De twee wereldoorlogen werden duidelijk niet uitgevochten om religieuze redenen

geweld en oorlog pas een grote factor in het menselijk bestaan werden toen bezit toenam en diefstal een rol begin te spelen. Vandaag zien we dit ook: het fundamentalistische geweld in het Midden-Oosten mag dan een religieuze vlag voeren, het is zonneklaar dat vernedering en economische uitbuiting door de suprematie van het Westen een rijke voedingsbodem voor agressie hebben gekweekt.

Seculier staatsbestel

Een van de kernpunten is het betoog van Armstrong betreft de samenhang tussen secularisme en extremisme. In regio's waar met kracht een seculier staatsbestel werd vormgegeven of een seculier maatschappelijk klimaat werd gestimuleerd - nogal eens door

regelrechte onderdrukking - groeiden meer agressieve vormen van de religie. Het secularisme is vaak hand in hand gegaan met een staatsideologie, die vrijheid en moderniteit predikte, maar groepen die niet megingen in dit verhaal genadeloos bejegende. Over de westerse ideologie van de vrije markt en de waarden die daarmee aan andere regio's in de wereld worden opgelegd, ook met militair geweld, valt dan ook moeilijk positief te oordelen, aldus Armstrong.

De rol van religie kun je niet eenduidig beoordelen. Religie is zonder twijfel gebruikt als aanjager van een eigen exclusieve identiteit, die vervolgens leidde tot zwartwitdenken en tot de aanname dat 'de ander' de vijand is. Dit gevaar bedreigt echter niet alleen de religie, ook seculiere ideologieën zijn er vatbaar voor, wellicht nog sterker dan de religie. De grote voorbeelden hiervan zijn de Franse revolutie en het communisme, allebei niet-religieuze fenomenen, die mensen bevrijding, geluk en vrijheid beloofden. Miljoenen doden waren het gevolg. In religieuze tradities zit, meer dan in ideologieën die uitgaan van maakbaarheid, de tegenkracht van barmhartigheid, naastenliefde en respect voor het leven. Maar als je in dit boek de geschiedenis van de religies voorgeschoteld krijgt, blijkt dat deze religieuze aandrift lang niet altijd gerealiseerd wordt, en dat het er steeds van afhangt over welke sociale, politieke en economische context we praten.

De slotsom van Armstrong is vooral door de toon van nederigheid zeer overtuigend. 'Wij zijn allemaal, zowel religieuzen als seculieren, verantwoordelijk voor de huidige toestand van de wereld.' We zullen met een besef van eigen betrokkenheid moeten nadenken over 'de verontrustende feiten van het moderne leven', of anders zullen we door ons 'innerlijk hard te maken' het 'beste deel van onszelf verliezen'.

• In naam van God. Religie en geweld. Door Karen Armstrong. Uitgeverij De Bezige Bij. 29,90 euro

• Morgen houdt Karen Armstrong de openingslezing van het festival Writers Unlimited in Den Haag. Deze lezing is uitverkocht. Zaterdag is er een interview op het festival door Bas Heijne (NRC Handelsblad)

Kort nieuws

Nederlands Gereformeerde Kerken Ds. Willem Bax overleden

Nijverdal | Op maandag 12 januari is ds. W. Bax overleden, predikant in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Willem Bax werd geboren op 25 november 1927 in Amsterdam. Hij studeerde theologie in Kampen en werd in 1958 predikant te Zwartsluis. In 1973 vertrok hij naar Nijverdal, waar hij in 1992 met emeritaat ging.

Aanslag

Keniaanse predikant vermoord

Mombasa | Een predikant van de Maximum Revival Ministrieskerk in het Keniaanse Mombasa is zondag neergeschoten en overleden. De aanslag is waarschijnlijk gepleegd door leden van de extremistische groep al-Shabaab, zo berichtte de Engelse nieuwsdienst *Christian Today*. De gemeente komt bijeen in een klaslokaal van een lagere school in Mombasa. Ooggetuigen verklaarden dat twee onbekenden via een zijingang binnenkwamen, ondanks de bewaking. Een van de schutters slaagde er in predikant George Karidhimba Muriki diverse keren in de rug te schieten.

Protestantse Kerk

Jubileum ds. J.A.H. Brok

Zeist | Ds. J.A.H. Brok is zaterdag vijftig jaar predikant in de Protestantse Kerk in Nederland. Johannes Antonius Hendrik Brok werd geboren op 19 februari 1937 in Waddinxveen. Hij studeerde theologie in Utrecht en werd in 1965 hervormd predikant in Hulst. Daarna was hij werkzaam in het vormingswerk (1967). In 1976 werd hij predikant-staflid en later algemeen secretaris van de Raad voor het Jeugdwerk. Vervolgens stond hij in Dinxperlo, tot zijn emeritaat in 1999.

Nader bekeken

De foto die gisteren stond op de Kerkdiensten-pagina in het *Friesch Dagblad* was niet van de kerk van Schraard, maar van de protestantse kerk van Schettens.

Bisdom Groningen-Leeuwarden

Kluzenaar wordt diaken gewijd door De Korte

Groningen | Bisschop Gerard de Korte van het bisdom Groningen-Leeuwarden zal vrijdag 23 januari in de Groningse St.-Jozefskathedraal kluzenbroeder Hugo Beuker tot diaken wijden.

Dat meldt het bisdom op zijn website. Beuker (1976) is sinds 2001 kluzenaar van de kluzenarij O.-L.-V. van de Besloten Tuin in het Groningse

Warfhuizen, met de intentie om de spiritualiteit van de oude Nederlandse kluisbroeders voort te zetten. Hij volgde filosofie en theologie aan het Sint-Janscentrum in Den Bosch en de Katholieke Universiteit Leuven. Op 18 november 2012 legde hij zijn eeuwige geloften als kluzenaar af in de handen van De Korte. De plechtigheid begint om 19.00 uur.

Toerustingsavonden

Jos Douma en Tamarah Benima te gast in Workum

Workum | De Protestantse Gemeente Workum houdt in januari en februari twee avonden rond het thema 'Leer mij lezen...'. Veel christenen willen graag de Bijbel lezen, maar vinden het moeilijk om daar een goede vorm voor te vinden. In Workum wordt daarom uitleg gegeven over de zogenaamde *Lectio Divina*, een persoonlijke wijze van Bijbel lezen.

Op donderdag 22 januari is dr. Jos Douma, predikant in Zwolle en the-

ologisch docent in Leuven, te gast. Hij schreef een aantal boeken over meditatie en spiritualiteit. Op donderdag 5 februari, komt rabbijn en journaliste Tamarah Benima vertellen over het *leren* in de jodendom.

• De bijeenkomsten zijn georganiseerd door de Commissie Vorming en Toerusting en vinden plaats in Oer de Toer (Merk 7) Aanvang is 20.00 uur.

Beroepingswerk

Protestantse Kerk in Nederland

Beroepen: te Heinkenszand, ds. P. van Wijk te Rotterdam, die dit beroep heeft aangenomen; te Menaam, ds. J.P. van Olfen te Makkum.

Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Beroepen: te Brussel (Eglise Protestante d'Ixelles), ds. H. ten Brinke te Rotterdam-Centrum.

Gereformeerde Gemeenten

Beroepen: te Boskoop, ds. G.W.S. Mulder te Zoetermeer; te Lisse, ds. G.J.N. Moens te Meliskerke.

Karen Armstrong legt een nauwe relatie tussen oorlog en economie. Uitbuiting door de suprematie van het Westen heeft een rijke voedingsbodem voor agressie gekweekt. Foto: www.prx.org